

CU 02674

ZACHODNIA AGENCJA PRASOWA

DZIENNIKARSKA SPÓŁDZIELNIA PRACY

Poznań, ul. Chełmońskiego 1

Warszawa, ul. Rozbrat 44 a. Tel. 83 027

Nr 75/Mp.

POLSKA POWOJENNA PRODUKCJA WĘGLA DO R. 1947 (WŁĄCZNIE)

PERSPEKTYWY EKSPORTOWE

1. Zasoby węgla

Polska jest krajem zasobnym w węgiel 73,6 miliarda ton ukrytego we wnętrzu Ziemi Polskiej węgla stawia Polskę na siódmym miejscu po Stanach Zjednoczonych, Chinach, Zw. Radzieckim, Kanadzie, Anglii i Niemczech. Około 98% węgla polskiego znajduje się w Zagłębiu Górnośląskim. reszta, czyli około 1 miliarda ton przypada na Zagłębie Dolnośląskie.

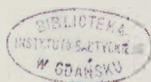
Czynnych jest obecnie w Polsce 77 kopalń.

Roczna produkcja wszystkich polskich kopalń osiąga obecnie 60 milionów ton, czyli 2.500 kg na głowę mieszkańca. Średnie wewnętrzne spożycie węgla, wynoszące na jednego mieszkańca 1.700 kg, pozwala na eksport około 18 milionów ton rocznie. Plan polskiej gospodarki węglowej przewiduje podniesienie wydobycia w ciągu najbliższych trzech lat do 80 milionów ton, co pozwoli na eksport około 40.000.000 ton rocznie.

Bez uruchamiania nowych kopalń można w Polsce podnieść produkcję do poziomu 100 milionów ton, wymaga to jednak zasadniczych inwestycji.

Niemcy, którzy w ciągu 5 lat okupacji wydobyli około 450 milionów ton węgla, a drugie tyle zniszczyli zaognieniem pól i niewłaściwą podbudową, zmusili Polskę do pogłębienia poziomu eksploatacji o około 90 metrów (średnio każdy milion wydobytych ton węgla obniża o 10 cm głębokość poziomu eksploatacji). Ta rabunkowa gospodarka niemiecka postawiła Polskę wobec konieczności przeprowadzenia kapitalnych robót górniczych.

75/Mp

Dml 691 952

2. Zagadnienie inwestycji

Przedwojenna indywidualna gospodarka w poszczególnych kopalniach stwarza również konieczność ujednoczenia i unowocześnieńa różnych systemów technicznych.

Ponadto zasadniczymi warunkami zwiększenia wydobycia węgla jest sprawa zaopatrzenia przemysłu węglowego w odpowiednią ilość energii elektrycznej i mechanizacja przeróbki węgla.

Niezależnie od zagadnień wydajności i mechanizacji pracy, zwiększenie wydobycia uwarunkowane jest ponadto zwiększeniem załóg kopalnianych.

Koszt inwestycji kopalnianych pokrywany jest z własnych zasobów państwowych. W 1946 r. przemysł węglowy pochłonął 2 miliardy zł, w 1947 r. 14 miliardów zł, z czego 4 miliardy zł przeznaczono na budownictwo osiedli dla nowych pracowników na kopalniach.

Całość programu inwestycyjnego, którego zrealizowanie warunkuje podniesienie w ciągu trzech lat rocznego wydobycia do 80 milionów ton, wymaga wkładu 220 milionów dolarów, czyli około 0,75 dolara na 1 tonę.

Proporcjonalnie obliczony koszt inwestycji węglowych, koniecznych do przeprowadzenia w państwach zachodnich wynosi od 1,6 do 2 dolarów na 1 tonę. A zatem inwestycje polskie są najtańsze.

Zakończenie wojny postawiło polskich kierowników przemysłu węglowego przed faktem niezwykle trudnym. Należało nie tylko doraźnie usunąć skutki gospodarki niemieckiej, ale przygotować plan inwestycyjny na dłuższą metę, któryby w konsekwencji umożliwił wykonanie norm produkcyjnych nałożonych przez 3-letni Plan Gospodarczy na przemysł węglowy. Poza kopalniami i zakładami przemysłu węglowego na ziemiach dawnych, wyłoniła się sprawa uruchomienia i odpowiedniego zainwestowania kopalni węgla na Ziemiach Odzyskanych, których stan techniczny pozostawiał wiele do życzenia.

Wykonane do roku 1947 inwestycje dzielą się na kilka grup:

Najbardziej istotna jest grupa **energetyczna**, która wytwarza parę, powietrze i prąd.

Druża grupa inwestycji dotyczy mechanicznej **przeróbki** węgla, t. j. urządzeń, które służą do sortowania. W tej dziedzinie nastąpiła znaczna poprawa, gdyż dotychczas można było sortować 26 tysięcy ton na godzinę, a obecnie 27.080 ton na godzinę. Zostały bowiem zbudowane i uruchomione trzy nowe sortownie i jedna flotacja.

Następna grupa: podsadzanie piaskiem, czyli t. zw. zamulanie; zastosowanie podsadzki uszlachetnia eksploatację węgla, stwarza wyższą klasę kultury technicznej. W przemyśle węglowym istnieje wielki plan zastosowania w sposób bardziej generalny podsadzki płynnej. Powstał projekt centralnego zaopatrywania w piasek kopalni, które go potrzebują. Specjal-

nie budowana magistrala piaskowa połączy kopalnie polskie z terenami piaskowymi. Wykonanie tego projektu będzie kosztowało 4,5 miliarda złotych, ale radykalnie rozwiąże sprawę zaopatrzenia kopalń w piasek. W 1947 roku zbudowano około 40 km magistrali.

Następna grupa, to inwestycje dla chemicznej przeróbki węgla. W ruchu były z początkiem roku 1947 22 grupy koksowe, przy końcu 34. W ten sposób zamiast 210 tysięcy ton koksu produkowanego na początku roku 1947, produkowano około 250 tysięcy ton koksu miesięcznie przy końcu roku 1947.

Przy sprawie wyposażenia dołowego kopalń, chodzi konkretnie o maszyny. Tu w polskim przemyśle węglowym został dokonany największy przewrót.

Przed wojną w 80% przemysł węglowy był zasilany przez zagraniczny przemysł, głównie niemiecki. Obecnie (koniec roku 1947) przemysł węglowy posiada 12 fabryk, z czego 7 produkuje maszyny i urządzenia kopalniane, 2 fabryki produkują narzędzia, jedna wozy i wentylatory, 2 fabryki lampy, aparaty i sprzęt ratunkowy.

Fabryki tworzące Zjednoczenie Maszyn i Sprzętu Górniczego rozpoczęły pracę przy 800 ludzi załogi, w tej chwili pracuje 6.500 ludzi, z czego 500 inżynierów i techników. Jakkolwiek produkcja tego Zjednoczenia jest wciąż jeszcze niedostateczna, to jednak Zjednoczenie to uratowało sytuację maszynową przemysłu węglowego.

Drugie Zjednoczenie, t. zw. Biur Projektowo-Montażowych zajmuje się remontem i konstruowaniem maszyn.

Inwestycje w przemyśle węglowym mają charakter długofalowy. Kierownictwo Polskiego Przemysłu Węglowego pragnie osiągnąć systematyczny wzrost norm produkcyjnych i zapewnić krajowi i zagranicy odpowiednią ilość polskiego węgla.

3. Przebieg produkcji do roku 1947

Produkcja w przemyśle węglowym, w planie ogólnym, uzależniona jest od zdolności produkcyjnej zakładów, które na skutek wojny były wyczerpane, od możliwości zasilania zakładów w materiały i maszyny, od zdolności wywozu produktów węglowych kolejami i przez porty.

Rok 1945

Jeżeli chodzi o dostosowanie zakładów przemysłu węglowego do normalnej produkcji, to mówi o tym **kwiecień 1495 r.**, pierwszy miesiąc w którym produkcję można było uchwycić w cyfry. Kwiecień 1945 r. dał 919.425 ton węgla. Pomimo złych warunków ekonomicznych górnik polski pracował niezwykle wydajnie, gdyż już w listopadzie tego roku dał Polsce 3.114.308 ton, aby zamknąć pierwszy roczny okres niepodległości cyfrą **20.168.642 t.**

Rok 1946

W lipcu 1946 r. przemysł węglowy wydobywa 4.082.267, w grudniu tego roku 4.206.733 i rok cały zamyka cyfrą 47.288.004 t. W tym okresie wzrasta już wydajność pracy i wynosi w grudniu 1.066 kg na robotniko-dniówkę.

Rok 1947

Rok 1947 pozwala w lipcu wydobyć górnikowi 5.086.472, w październiku — 5.760.559 ton.

Pierwszy okres 3-letniego Planu Gospodarczego został zamknięty nadwyżką 1.625.675 t, a więc osiągnięto przeszło 59 milionów. W tym okresie wydajność wzrosła do 1.138 kg na robotniczo-dniówkę.

Drugim ważnym warunkiem produkcyjnym jest wydajność.

Przedwojenna wydajność wynosiła 1.800 kg na głowę, ale obliczona była tylko na pracownika fizycznego. Obecne kierownictwo przemysłu węglowego oblicza wydajność na pracownika fizycznego i umysłowego, wychodząc z założenia, że ci ostatni są również elementem produkcyjnym. Jeżeli chodzi o wydajność w polskim przemyśle węglowym, to równa się ona 75 procentom przedwojennego, a jest jedną z czołowych w Europie.

Zbyt węgla na rynku krajowym r. 1947

(w cyfrach zaokrąglonych)

W rozbiciu na poszczególne pozycje zbyt węgla w kraju w roku 1946 w porównaniu z rokiem 1947 przedstawia się następująco:

Tabl. I.

	1947		Wzrost	
	w tys. t.	% rozch. kraj.	w tys. t.	w stos. do r. 1946
a) Przemysł				
1. zużycie własne przemysłu węglowego	5.806	14,8	827,0	16,6
2. pozostały przemysł	14.153	35,9	1.657,8	13,3
razem:	19.959.	50,7	2.484,8	14,2
b) komunikacja	6.423	16,3	406,3	6,7
c) opał	9.359	23,8	3.028,6	47,9
d) przer. węgla na koks	3.595	9,2	637,5	21,5
razem zużycie w kraju	39.336	100,0	6.557,2	20,0

5. Przygotowania do roku 1949

W pierwszym roku Planu Trzyletniego, a więc w roku 1947 plan produkcji węgla został przekroczony (Patrz: „Przebieg produkcji“).

Najtrudniejszym dla wykonania Planu Trzyletniego będzie 1949 rok, w którym produkcja węgla ma znacznie przekroczyć wydobycie osiągnięte w r. 1948 z tych samych kopalń.

Prawie wszystkie kopalnie polskie muszą więc do tego czasu podnieść swoje techniczne zdolności produkcyjne ponad poziom przedwojenny przez zainstalowanie w odpowiednim czasie szeregu nowych maszyn i urządzeń, przeważnie przez Polskę dotychczas nie wyrabianych.

Rozwój gospodarczy Polski niewątpliwie umożliwi przemysłowi węglowemu otrzymanie tych niezbędnych maszyn i urządzeń, bądź przez stworzenie do tego czasu nowych ośrodków przemysłu maszynowego w kraju, bądź też drogą importu z zagranicy i w ten sposób zapewni wykonanie planu produkcji węgla również i w 1949 roku.

6. Nowe siły robocze

Ostatnim wreszcie elementem decydującym o produkcji jest sprawa zatrudnienia w przemyśle węglowym.

W roku 1945 ilość zatrudnionych w przemyśle węglowym wynosiła 210 tys., pod koniec roku 1947 około 210 tys. ludzi, Zasadniczo przemysł węglowy mógłby już nie przyjmować więcej ludzi, gdyby nie fakt, że należy odmłodzić załogi. Do końca roku 1949 przemysł węglowy zatrudnić musi 50 tysięcy wykwalifikowanych sił, aby podołać 3-letniemu Planowi Gospodarczemu, który oparty jest na cyfrach produkcyjnych:

1947 — 57,5

1948 — 67,5

1949 — 77,5 milionów ton.

Werbunek nowych sił roboczych dla przemysłu węglowego w dużej mierze zależy od rozwiązania kwestii mieszkaniowej.

Akcja mieszkaniowa r. 1947, na którą składały się mieszkania uzyskane z nowego budownictwa i kapitalnego remontu oraz mieszkania przekazane przez władze kwaterunkowe, zaspokoiła nie tylko potrzeby mieszkaniowe reemigrantów-górników, ale pozwoliła również na przeprowadzenie w oparciu o wolne mieszkania werbunku krajowego oraz — szczególnie na Ziemiach Odzyskanych — pokrycie najpilniejszych braków mieszkaniowych załóg kopalnianych.

W 1948 roku przemysł węglowy spodziewa się uzyskać z nowego budownictwa i kapitalnego remontu 4.600 nowych mieszkań.

7. Reemigracja

Dwuletni okres akcji reemigracji ilustruje poniższe zestawienie:

Tabl. II.
Górnicy polscy powracający z zagranicy

a) w 1946 r.	rodzin	osób	pracowników	
			p. z. ¹⁾	n. z. ²⁾
z Francji	4.795	18.056	4.837	465
z Belgii	723	2.347	673	193
Razem:	5.518	20.403	5.510	658

b) w 1947 r.	rodzin	osób	pracowników	
			p. z. ¹⁾	n. z. ²⁾
z Francji	2.626	10.779	2.908	446
z Belgii	98	380	124	23
z Rumunii*)	75	310	55	40
z Niemiec	291	1.020	24	400
Razem:	3.090	12.489	3.111	909

1. pod ziemią;
2. na powierzchni;
3. w tym kopalnie odkrywkowe.

Reemigranci zostali w 97,7 proc. osiedleni na Ziemiach Odzyskanych. Gros reemigracji z Niemiec pochodzi z radzieckiej strefy okupacyjnej.

Reemigracja z Westfalii z powodu utrudnień ze strony władz nie zdołała zapoczątkować zorganizowanego ruchu reemigracyjnego. Notowano dotychczas jedynie wypadki powrotów indywidualnych.

W 1948 roku przemysł węglowy zamierza przyjąć około 5000 górników reemigrantów wraz z rodzinami. Ruch reemigracyjny zapowiada się jako długofalowy i będzie przedmiotem specjalnej uwagi i troski przemysłu węglowego także w następnych latach.

8. Werbunek w kraju

Werbunek w r. 1947 dał wzrost zatrudnienia pracowników fizycznych o 8852 pracowników.

Zwiększenie możliwości zarobkowych pracowników dołowych przez podwyższenie stawek akordowych, premii i innych dodatków, akcja współzawodnictwa pracy, poczynszy od 1 lipca 1947 r. spowodowały przesunięcie pracowników zatrud-

*) bez transportów z grudnia 1947.

nionych na powierzchni do prac pod ziemią, co łącznie z werbunkiem do prac dołowych dało zwiększenie stanu zatrudnienia pod ziemią o 10.634 robotników.

W roku 1948 akcja werbunkowa będzie wzmoczona ze względu na przewidywane zastąpienie pracowników najemnych oraz z uwagi na konieczność odmłodzenia załóg kopalni i zastąpienia odchodzących inwalidów i wysłużonych pracowników o przekroczonym wieku.

9. Poprawa bytu

Rok 1947 przyniósł znaczną poprawę sytuacji ekonomicznej górników w Polsce, głównie wskutek poważnej poprawy zarobków, wprowadzonej nowym systemem premiowania za przekraczanie norm. Wzrost zarobków w górnictwie polskim wyniósł we wrześniu 1947 w porównaniu z marcem 50—70 procent.

Poprawa płac górniczych nastąpiła głównie w okresie III i IV kwartału 1947 r., w którym ceny podstawowych artykułów żywnościowych cechowała wyraźna stabilizacja, a nawet pewnego rodzaju tendencja zniżkowa. Mamy tu więc do czynienia z realnym wzrostem płac pracowników.

10. Międzynarodowa sytuacja węgla a stanowisko Polski

Zasięg międzynarodowego rynku węglowego, na którym Polska występuje jako eksporter węgla, ogranicza się obecnie terytorialnie głównie do krajów europejskich. Na europejskim rynku węglowym zaistniała po wojnie ogromna przewaga popytu nad podażą węgla. Elementami, które tę przewagę kształtują, są produkcja i konsumpcja węgla w państwach europejskich oraz dostawy jego z krajów pozaeuropejskich.

Wyraźniejsze zobrazowanie obecnej sytuacji na europejskim rynku węglowym da porównanie produkcji, konsumpcji i międzynarodowych obrotów węglem w Europie z lat 1938 i 1946.

Łączna produkcja węgla kamiennego w Europie (bez ZSRR) wynosiła 568 milionów ton, a węgla brunatnego 235 milionów ton w r. 1938.

Wydobycie węgla kamiennego w r. 1946 wynosiło około 400 milionów ton, a węgla brunatnego około 75 milionów ton. Europejskie międzynarodowe obroty węglem w r. 1938 wynosiły 208 milionów ton, z czego na łączny import krajów europejskich przypadało 89 milionów ton, a łączny eksport wyrażał się cyfrą 119,5 milionów ton. Nadwyżka eksportu w wysokości 30,5 milionów ton stanowiła w połowie węgiel bunkrowy, a w reszcie węgiel wywieziony do krajów zamorskich.

W r. 1946 łączny import węgla do krajów europejskich wynosił 54,5 milionów ton, z tego 16,7 milionów ton pochodziło z krajów poza europejskich, a mianowicie 16,6 milionów ton ze Stanów Zjednoczonych i mniejsza ilość z Francuskiej Afryki Północnej, Turcji i Marokka. Ogólny eksport z państw europejskich wynosił w tym roku 40,7 milionów ton, z tego tylko 2,9 milionów ton węgla wywieziono poza Europę.

Ogólna sytuacja na rynku europejskim węglowym obecnie kształtuje się podobnie jak w roku ubiegłym. Kraje europejskie odczuwają w dalszym ciągu poważny niedobór węgla mimo, że produkcja węgla w poszczególnych krajach wzrasta. Łącznie z tym wzrastają dostawy węgla amerykańskiego do Europy.

ZNACZENIE Polski jako eksportera węgla na międzynarodowym rynku węglowym rośnie bezustannie. Przedwojenna silna walka konkurencyjna, mająca miejsce między głównymi eksporterami węgla: Anglią, Niemcami i Polską, na rynku europejskim, spowodowana dominowaniem podaży nad popytem, zmuszała Polskę do lokowania znacznych ilości swego węgla na dalekich rynkach zamorskich, nierentownych dla polskiego przemysłu węglowego ze względu na wysokie koszty transportu. Obecna sytuacja gospodarcza na kontynencie europejskim stwarza daleko korzystniejsze warunki dla zbytu polskiego węgla. Ogromna przewaga popytu nad podażą sprawia, że Polska zbywa swój węgiel na bliskich rynkach europejskich.

Polska obsługuje różne europejskie rynki węglowe. Coraz więcej węgla eksportuje do krajów północno- i zachodnioeuropejskich, należących do Europejskiej Organizacji Węglowej. W roku 1946 eksport węgla do tych krajów wynosił 4.227 tys. ton, w roku 1947 wynosił ok. 8.150 tys. ton, w roku 1948 przewiduje się eksport na 14.150 tys. ton.

Znaczenie Polski jako dostawcy węgla na europejski rynek podnosi fakt, że Polska dostarcza poza Stanami Zjednoczonymi największe ilości węgla do krajów europejskich. W **łącznym imporcie** węgla do krajów europejskich w r. 1946 udział Polski, która dostarczyła zagranicy 15 mil. ton, wynosił około 24 proc., czyli innymi słowy czwarta część węgla importowanego przez kraje europejskie pochodziła z Polski. Eksport węgla polskiego w r. 1947 wynosił ok. 19 mil. ton, a w roku 1948 ma wynosić 25 mil. ton.

11. Perspektywy eksportowe dla polskiego węgla

Europejska Organizacja Węglowa („E. C. O.”) przewiduje, że nasycenie europejskiego rynku węglem nastąpi w roku 1951. Według jej przewidywań sytuacja na europejskim rynku węglowym będzie się przedstawiać w przyszłych latach następująco:

Tabl. III.

Sytuacja na europejskim rynku węgla*)
(w milionach ton)

	1947	1948	1949	1950	1951
zapotrzebowanie	510	540	550	560	560
produkcja	440	490	525	550	570
niedobór	70	50	25	10	—
dostawy węgla z USA	35	40	25	10	—
niedobór niepokryty	35	10	—	—	—
nadmiar	—	—	—	—	10

Do analogicznych cyfr doszedł w swych przewidywaniach Podkomitet Węglowy i Energetyczny przedstawicieli 16 państw, który obradował w roku 1947 w Paryżu nad realizacją „planu Marshalla”. O ile według Europejskiej Organizacji Węglowej nasycenie europejskiego rynku ma nastąpić w roku 1951, o tyle „Podkomitet 16 państw” przewiduje, że Europa stanie się samowystarczalną na odcinku węglowym dopiero w roku 1952, bo do roku 1951 włącznie będzie importować amerykański węgiel.

Widoki dla eksportu polskiego węgla w przyszłości zapowiadają się dobrze.

Plan Europejskiej Organizacji Węglowej przewiduje, że po roku 1951 zapotrzebowanie na węgiel pokrywane głównie będzie przez trzech najważniejszych europejskich eksporterów węgla, a mianowicie:

Anglię (30 mil. ton),
Niemcy (34 mil. ton) i
Polskę (40 mil. ton).

Cyfra odnośnie Polski jest zgodna z polskimi planami rozwoju eksportu węgla. Czy w równym stopniu Anglia i Zagłębie Ruhry potrafią zrealizować przewidywane plany eksportowe dziś jeszcze nie wiadomo.

*) wg obliczeń E. C. O. (European Coal Organisation).